

Memorandum van Overeenstemming

tussen

Het Ministerie van Justitie

De Nationale Ombudsman voor Kinderen en Jongeren

en

Bambinisenzasbarre ONLUS

HET MINISTERIE VAN JUSTITIE

DE NATIONALE OMBUDSMAN VOOR KINDEREN EN JONGEREN

BAMBINISENZASBARRE ONLUS,

- **Met betrekking tot** artikel 2-3 van de Italiaanse Grondwet, welke het respect voor de menselijke waardigheid waarborgt;
- **Met betrekking tot** artikel 27 van de Italiaanse Grondwet, welke het beginsel van onderwijs en hervestiging bevordert als een doel van de vrijheidsstraf;
- **Met betrekking tot** de Grondwet 18 oktober 2001, no. 3;
- **Met betrekking tot** het VN Verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989, bekrachtigd en inwerking getreden in Italië door middel van Wet 27-05-1991, no. 176, in het bijzonder artikel 1, 2, 3, 9, 12 en 30;
- **Met betrekking tot** de “*Standaard minimum regels voor de aanpak van jeugddelinquentie*”, VN, New York, 29 november 1985;
- **Met betrekking tot** het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, in het bijzonder artikel 8, welke het recht op eerbiediging van privé- en gezinsleven benadrukt;
- **Met betrekking tot** de Europese Resolutie 2007/2116 (INI), aangenomen in Straatsburg op 13 maart 2008, in het bijzonder artikel 24, welke het belang van het respecteren van het kind, ongeacht de juridische status van de ouders, bevestigt;
- **Met betrekking tot** Resolutie no. 1663/2009 van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa;
- **Met betrekking tot** de Europese gevangenisregels in de geactualiseerde versie van aanbeveling R (2006) 2 van 11 januari 2006, in het bijzonder met betrekking tot paragraaf 36 betreffende het beleid ter ondersteuning van het ouderschap en paragraaf 24(4), welke de bezoekenregels voorschrijft die het voor gevangenen mogelijk maakt om familierelaties te behouden en te ontwikkelen op een zo normaal mogelijke manier;
- **Met betrekking tot** Wet 26 juli 1975, no. 354 in het gedeelte dat de relaties van een gevangene met de buitenwereld en met zijn/haar familie regelt, vooral met betrekking tot het behouden van relaties met ouders;

- **Met betrekking tot** DPR (Italiaans Presidentieel Besluit) 30 juni 2000 no. 230, *“Reglement betreffende bepalingen in de Penitentiaire Wet en op de maatregelen die de beperkingen op en beroving van persoonlijke vrijheid meebrengen”*;
- **Met betrekking tot** Wet 8 maart 2001, no. 40 *“Maatregelen alternatief voor detentie beschermen van de relatie tussen vrouwelijke gevangenen en hun kinderen”*, artikel 5;
- **Met betrekking tot** Wet 21 april 2011, no. 62, en in het bijzonder de overeenkomst volgens artikel 4, par. 1, evenals Besluit 8 maart 2013, *“Eisen voor Beschermd Pleeghuizen”*;
- **Met betrekking tot** Circulaire 10 december 2009 van het Ministerie van Justitie, Afdeling Gevangenis Administratie, Algemeen Directeur voor Gevangenen en Behandeling, genaamd *“Gevangenisbehandeling en ouderschap: faciliteren van de procedure en gevangenisbezoek voor een kind van zijn/haar gedetineerde ouder”*;
- **Met betrekking tot** Wet 12 juni 2011, no. 112, oprichting van de Garant Autoriteit voor kinderen en jongeren (Ombudsman voor Kinderen en Jongeren)
- **Met betrekking tot** het Ministerie van Justitie Besluit 5 december 2012, getiteld *“Goedkeuring van het Handvest van de rechten en plichten van gevangenen en gedetineerden”*;
- **Met betrekking tot** Aanbeveling CM/Rec (2012) 12 van het Comité van ministers aan de lidstaten over buitenlandse gevangenen en in het bijzonder het hoofdstuk *“Vrouwen”*;
- **Met betrekking tot** het Memorandum van Overeenstemming getekend op 28 januari 2014, in aanwezigheid van de Minister van Binnenlandse Zaken, tussen het Hoofd van de Politie –Algemeen Directeur van Openbare Veiligheid– en de Ombudsman voor Kinderen en Jongeren;

De Partijen zijn het eens over het belang en de noodzaak van:

- het begunstigen van het onderhouden van contact tussen gevangen ouders en hun kinderen, terwijl de belangen van het kind altijd beschermd moeten worden;
- het benadrukken van het unieke van kinderen van gedetineerde ouders, zodat regelgevende interventies en maatregelen bevorderd worden, die de behoefte aan ouderlijke en emotionele relaties voor deze sociale groep mogelijk maken, zonder dat dit leidt tot verdere stigmatisering en discriminatie tegen hen;
- het beschermen van het recht van het kind op een emotionele en permanente band met hun gedetineerde ouder, die een plicht en een recht heeft om zijn/haar ouderlijke rol uit te oefenen;
- het ondersteunen van de familie en kind-ouder relatie tijdens en na detentie, het bijstaan van de familie en, in het bijzonder, het ondersteunen van de kinderen die geconfronteerd kunnen worden met emotionele, sociale en economische instabiliteit, met frequente negatieve gevolgen voor hun gezondheid en andere gevolgen zoals schooluitval;
- het overwinnen van barrières die verbonden zijn met vooroordelen en discriminatie, met het oog op een proces van sociale integratie en diep culturele

verandering, wat noodzakelijk is om een ondersteunende en inclusieve samenleving op te bouwen;

- gezien de artikelen, ondertekend in dit Memorandum van Overeenstemming, als referentie in het maken van beslissingen en bij de vaststelling van de *modus operandi* wat betreft alle ouders, ook de minderjarige ouders, die onderworpen zijn aan maatregelen van de vrijheidsbeperkingen;

DE PARTIJEN, ELK BINNEN HUN EIGEN VERANTWOORDELIJKHEIDS-GEBIED, GAAN ERMEE AKKOORD:

Artikel 1

(Beslissingen aangaande gerechtelijke bevelen, vonnissen en veroordelingen)

Justitiële autoriteiten zullen bewust gemaakt worden van het belang van de volgende bepalingen en, in het bijzonder, worden gevraagd om:

1. rekening te houden met de rechten en behoeften van de minderjarige kinderen van de gearresteerde of gedetineerde ouder die nog steeds ouderlijke verantwoordelijkheid heeft, wanneer besloten wordt over een mogelijke preventieve maatregel, prioriteit te geven aan alternatieve maatregelen voor voorlopige hechtenis in de gevangenis;
2. het handhaven van de beperkingen die opgelegd zijn aan het contact tussen gedetineerden in voorlopige hechtenis en de buitenwereld, op zodanige wijze dat het niet in strijd is met de rechten van het kind om in contact te blijven met hun ouders, zoals bepaald in het VN Verdrag inzake de Rechten van het Kind;
3. te kiezen, in het geval van ouders met minderjarige kinderen, voor strafmaatregelen die rekening houden met de belangen van het kind;
4. rekening te houden met de behoeften van minderjarige kinderen bij het verlenen van tijdelijke vergunningen of bonusverlof aan gevangen ouders en toestemming geven aan de uitvoering daarvan;

Artikel 2

(Kinderen bezoeken gevangenis)

Het Ministerie van Justitie, met de medewerking van de Ombudsman voor Kinderen en Jongeren en de vereniging Bambinisenzasbarre ONLUS, verbindt zich tot het nemen van alle nodige stappen om ervoor te zorgen dat:

1. in de keuze van de gevangenis of detentiecentrum van een ouder met minderjarige kinderen, rekening gehouden wordt met de noodzaak om de mogelijkheid van direct contact tussen het kind en de ouder gedurende diens gevangenschap te waarborgen;
2. een kind zijn/haar gedetineerde ouder kan bezoeken binnen een week na de arrestatie en op een regelmatige basis vanaf dat moment;
3. alle wachtkamers voorzien zijn van een geschikte ruimte voor kinderen, waar kinderen zich welkom en erkend voelen. In deze ruimtes zal het personeel de familieleden welkom heten en aan hen enige nodige voorzieningen (zoals

- flessenwarmers of commodes) geven en aan jonge kinderen spullen zoals speelgoed of tekentafels, om hen voor te bereiden op het bezoek met hun gedetineerde ouder;
4. elke bezoekkamer, ook de kleine kamers, voorzien zijn van een “kinderruimte” dat gereserveerd is om te spelen. Als de ruimte het toelaat, is het belangrijk om een aparte ruimte in te richten dat gebruikt kan worden als speelkamer. Dit plan zal geleidelijk worden ingevoerd en volledig effectief zijn aan het einde van dit jaar, op zijn minst in instellingen voor de uitvoering van de gevangenisstraf (inrichtingen waar langere straffen worden gegeven);
  5. gebouwen toegankelijk zijn voor gehandicapte kinderen of voor hen met speciale toegangsbehoeften;
  6. bezoeken gedurende zes dagen per week georganiseerd worden, waaronder ten minste twee middagen zodat kinderen niet verhinderd worden om naar school te gaan. Bezoeken moeten ook ingepland worden op zon- en feestdagen;
  7. kinderen leeftijdgerelateerde informatie krijgen over de bezoekprocedures en regels, evenals informatie over wat kan worden meegenomen naar het bezoek en hoe de beveiligingsprocedure wordt gehanteerd wanneer ze aankomen bij de gevangenis. Deze informatie moet worden verstrekt in verschillende talen en op verschillende manieren, bijvoorbeeld door middel van grote posters, video en audio versies die gemakkelijk te begrijpen zijn, zelfs door jongere kinderen;
  8. veiligheidscontroles adequaat zijn en rekening houden met de rechten van het kind, in het bijzonder gezien hun recht op privacy, lichamelijke integriteit en veiligheid;
  9. kinderen de mogelijkheid wordt geboden om hun ouders te bezoeken, met speciale aandacht voor privacy wanneer dat nodig is en onder bijzondere omstandigheden;
  10. kinderen informatie krijgen over het leven van hun ouders in de gevangenis en, waar de faciliteiten het toelaten en in het beste belang van de kinderen, om bepaalde plaatsen te bezoeken die hun gedetineerde ouders regelmatig bezoeken, zoals de kantine of recreatieruimtes, workshops of aanbiddingruimtes;
  11. alternatieve bepalingen verstrekt worden voor de begeleiding van kinderen tussen 0 en 12 jaar, in het geval de andere ouder of voogd niet beschikbaar is. Dit doel kan worden bereikt met behulp van gekwalificeerde hulpverleners. Toestemming kan ook worden gegeven aan leden van niet-gouvernementele organisaties (NGO) of verenigingen die op dit terrein actief zijn;
  12. in detentiecentra, waar mogelijk, groepen deskundig op het gebied van kinderen regelmatig georganiseerd worden, met speciale aandacht voor jongere kinderen, om te beoordelen hoe de kinderen het gevangenisbezoek ervaren, te bespreken hoe het contact met de ouders bevorderd kan worden met behulp van verschillende middelen en om advies te geven over eventuele verbeteringen van faciliteiten en procedures.

Artikel 3

(Andere soorten relaties met de gedetineerde ouder)

De Partijen zijn ook overeengekomen om:

1. niet te overwegen dat bijkomende contacten met minderjarige kinderen als “beloning” toegekend wordt op basis van het gedrag van de gedetineerde;
2. de ouder toe te staan, gedurende de detentie, aanwezig te zijn op belangrijke momenten in het leven van zijn kinderen, vooral als ze minderjarig zijn, zoals verjaardagen, eerste dag op school, recitals, tentoonstellingen, behalen van een diploma, festiviteiten;
3. aan gedetineerde ouders de mogelijkheid te bieden om buitengewoon verlof vergunningen te krijgen in geval van nood, bijvoorbeeld om hun kinderen te bezoeken als zij in het ziekenhuis zijn;
4. specifieke richtlijnen te ontwikkelen met betrekking tot ondersteuning en het onderhouden van contact tussen gedetineerde ouders en minderjarige kinderen die elkaar niet gemakkelijk kunnen ontmoeten. Onder deze omstandigheden moeten specifieke regels worden ontwikkeld zodat het gebruik van mobiele telefonie en internet, inclusief webcam en chat communicatie, systematischer kan worden toegestaan.

Artikel 4 (Personeelstraining)

1. Personeel van de penitentiaire administratie en ondernemers van het jeugdrecht die actief zijn in instellingen, moeten speciaal worden opgeleid met betrekking tot de gevolgen van een ouder in detentie en met betrekking tot de gevolgen van een gevangenisomgeving voor kinderen.
2. In het bijzonder moet gevangenispersoneel speciaal opgeleid worden met betrekking tot veiligheidsprocedures die geschikt zijn voor kinderen en jongeren, zodat speciaal getrainde gevangenisfunctionarissen die goed getraind zijn in het helpen van kinderen en gezinnen tijdens de gevangenisbezoeken, in iedere strafrechtelijke inrichtingen voor jongeren aanwezig zijn.

Artikel 5 (Informatie, assistentie en ondersteuning)

Elk van de ondergetekende Partijen, binnen de eigen reikwijdte en door middel van de eigen procedures, zal ernaar streven om:

1. gevangenen, hun familieleden en hun kinderen, inclusief de minderjarigen, passende, recente en relevante informatie te geven in iedere fase van het proces, van arrestatie tot vrijlating, over procedures en mogelijkheden voor het onderhouden van contact en over de hulp die specifiek aan hen aangeboden wordt tijdens en na de detentieperiode van het familielid. Aan kinderen moet duidelijke en bij de leeftijd passende informatie gegeven worden over de mogelijke ondersteunende diensten die voor hen beschikbaar zijn, onafhankelijk van hun ouders, bijvoorbeeld door middel van NGO's of gekwalificeerde verenigingen;
2. ondersteuning en assistentie te bieden aan gedetineerde ouders die zich zorgen maken over de gevolgen die de gevangenisbezoeken kunnen hebben op hun

kinderen en/of op henzelf, zoals het onderhouden van contact met hun kinderen door gebruik te maken van de verschillende communicatiemiddelen die beschikbaar zijn, met name gedurende de periode voorafgaand aan het eerste mogelijke fysieke bezoek;

3. programma's aan te bieden die het ouderschap, de ontwikkeling van een constructieve kind-ouder relatie en positieve ervaringen voor kinderen stimuleren;
4. gedetineerde ouders aan te moedigen om geleidelijk hun ouderlijke verantwoordelijkheid tegenover hun kinderen te nemen, en in het bijzonder om de mogelijkheid van speciale verlofvergunningen te verkennen zodat ze naar huis kunnen gaan, vergunningen die een integraal onderdeel vormen van de voorbereiding op de vrijlating;
5. in detentiecentra en in strafrechtelijke jeugdinrichtingen de informatie en begeleidende activiteiten ondersteunen voor gedetineerde ouders over de sociale en educatieve diensten die beschikbaar zijn voor gezinnen, verstrekt door de lokale overheid, en hulp bieden aan gedetineerde ouders in het bijwerken van documenten met betrekking tot hun familie en sociale situatie;
6. volop gebruik maken van NGO's en verenigingen en samenwerken met hen, zodat in elk detentiecentrum een positieve kind-ouder relatie onderhouden wordt en dat er prioriteit gegeven wordt aan het werk van de NGO's volgens de behoeften van het instituut in kwestie.

Artikel 6

(Dataverzameling)

1. Het Ministerie van Penitentiaire administratie en het Ministerie voor Jeugdjustitie zal systematisch informatie verzamelen over het aantal en de leeftijd van kinderen van wie de ouders in voorlopige hechtenis zitten of in de gevangenis, samen met eventuele andere relevante informatie.
2. Statistiek, gegroepeerd op basis van leeftijd, van het aantal minderjarige kinderen die een of beide ouders in de gevangenis hebben, moeten ter beschikking worden gesteld aan het publiek.

Artikel 7

(Tijdelijke bepalingen)

Hoewel nadrukkelijk verklaard wordt dat het belangrijk is om te voorkomen dat kinderen in penitentiaire centra of in laag beveiligde instellingen (ICAM) wonen en dat voorzien wordt in alternatieve maatregelen voor ouders met jonge kinderen, komen in uitzonderlijke gevallen van detentie die niet vermeden kunnen worden, de Partijen overeen om systematisch en zorgvuldig na te gaan dat:

1. alle kinderen die met hun ouders in de gevangenis leven vrij toegang hebben tot de openluchtruimtes;

2. procedures en afspraken met NGO's en verenigingen zo uitgevoerd worden dat kinderen vrij toegang hebben tot de buitenwereld (indien nodig onder supervisie van gekwalificeerd personeel die burgerkleding dragen);
3. kinderen naar kleuterscholen gaan en, indien nodig, naar scholen buiten de gevangenis;
4. personeel dat in detentiecentra werkt waar kinderen wonen, opgeleid zijn in de psychologische en lichamelijke ontwikkeling van kinderen, alsook in hun onderwijs;
5. educatieve en ondersteunende faciliteiten aangeboden worden, bij voorkeur buiten de instellingen waar kinderen wonen met hun gedetineerde ouders;
6. gedetineerde ouders die met hun kinderen in de gevangenis leven ondersteund worden in de ontwikkeling van hun ouderlijke vaardigheden, de mogelijkheid hebben om adequaat voor hun kinderen te zorgen, bijvoorbeeld door de mogelijkheid te hebben om hun maaltijden te koken, hen klaar te maken voor de kleuterschool en school, tijd te besteden aan het spelen met hen en andere activiteiten te ondernemen, zowel in het centrum als in de open lucht ruimtes;
7. psychologische en sociale ondersteunende maatregelen genomen worden om de gedetineerde ouder en kind te ondersteunen op het moment dat het kind niet langer in de gevangenis kan leven en om ervoor te zorgen dat deze maatregelen het doel hebben om eventuele negatieve gevolgen van de scheiding te verminderen.

Artikel 8

(Oprichting van een permanente werkgroep)

Een permanente werkgroep zal worden opgericht, samengesteld door vertegenwoordigers van het Ministerie van Justitie, de Ombudsman voor Kinderen en Jongeren en de vereniging Bambinisenzasbarre ONLUS, welke:

1. periodiek de tenuitvoerlegging van dit Memorandum van Overeenstemming zullen controleren;
2. de medewerking van de betrokken institutionele en niet-institutionele organisaties zullen bevorderen, met speciale zorg aan de arrestatiefase, alsook aan de voorlichting en de bewustwording onder het schoolpersoneel die in contact komen met kinderen van gedetineerde ouders;
3. de uitwisseling van goede praktijken, analyses en suggesties zullen aanmoedigen op nationaal en Europees niveau.

Artikel 9

(Geldigheidsduur)

Dit Memorandum van Overeenstemming heeft een geldigheidsduur van twee jaar vanaf de datum van ondertekening en kan worden gewijzigd en bijgewerkt op elk moment als de Partijen daarmee akkoord gaan en kan na de vervaldatum worden verlengd.

Rome, 21 maart 2014

DE MINISTER VAN JUSTITIE
(Andrea Orlando)

DE VOORZITTER VAN DE VERENIGING BAMBINISENZASBARRE ONLUS
(Lia Rosa Sacerdote)

DE NATIONALE OMBUDSMAN VOOR KINDEREN EN JONGEREN
(Vincenzo Spadafora)